

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФУНКЦІЙ МУЗЕЮ І ВИНИКНЕННЯ НАРАТИВНИХ ЕКСПОЗИЦІЙ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Михайло Зубар

Museum's functions transformation and origin of narrative exhibitions in current conditions

Mykhailo Zubar

The article considers the role, the function and the place of museums in the modern world in the conditions of the electronic revolution, change of generations, the beginning of the postmodernism era. Accordingly, to these statements, there are questions related to the revision of the museum communication system relatively modern forms, understandable to the new generation. Speaking of museum communication, first of all, we mean a change in approaches to the formation and creation of a museum exhibition, which is the main platform for interaction with the public, and therefore communication with the visitor. The author pays attention to the issue of separating the second main function of the museum, along with storage. In today's digital and post-industrial society, the availability of collections for visitors comes to the fore in museums, as well as the form of exhibitions and the way it constructed. The article analyzes the reasons for the change of museums forms and their activities, following the functioning of various models in society and their conflict. It argued that the situation in museums reflects a broader conflict between two models of democracy, which, although unevenly, but coexist today: pedagogical and performative model. The first, among other things, provides that a person, to be a citizen, must be prepared through education, to participate in high culture. The second considers each person as a consumer/customer who consciously has the right to accept or reject a product. Therefore, the author paid special attention to the narrative museum as one of the forms of the postmodern museum, which functionates within the framework of the performative model, the construction of its exposition and the perception of its visitors. Also, considers the range of ways of displaying objects as well as its expansion in comparison with the classical modernism museum. Additional modern presentation methods provided, including story virtualization and related educational activities that added to the classical exposition base. The author present signs characterize the narrative of the museum.

Keywords: *museum, narrative museum, postmodern museum, exhibition, narration, exhibit, performativity, collecting.*

Початок ХХІ століття, електронна революція, зміна поколінь, початок ери постмодернізму поставили перед культурними інституціями ряд викликів. Особливо важливим, як видається, в сучасних умовах є перегляд системи музейної комунікації відповідно до сучасних, зрозумілих представникам нового покоління форм. Говорячи про музейну комунікацію, перш за все, необхідно говорити про перегляд підходів до формування та створення музейної експозиції, яка є головним майданчиком взаємодії з публікою (Галкіна, 2004, с. 3), а відповідно і комунікації з відвідувачем або потенційним відвідувачем (якщо враховувати показ та використання образів, створених в просторі експозиції, у системі зовнішньої комунікації музею), в сучасному музеї.

Фактично в умовах постіндустріального суспільства, коли сучасні наративні музеї, за влучним висловом Анни Жембінської-Вітек, стають не тільки своєрідними символами культурного відродження, а й елементами «м'якої економіки» і нової урбанізації, інституційними ознаками міст, регіонів (Ziębińska-Witek, 2013, с.77), вони перестають бути в першу чергу колекціями оригіналів. У своєму виступі на I Конгресі польських музеологів директор Історичного музею міста Кракова, голова асоціації Польських музеологів М. Незабитовський заявляв, що для того, щоб відвоювати позиції в сучасному цифровому і постіндустріальному суспільстві, музеї повинні переглянути своє ставлення до власної діяльності. «Колекціонування, не применшуючи його ролі, по суті більше не є головним завданням, оскільки на перший план виходить доступність колекцій для відвідувачів музеїв», - говорив він (Niezabytowski, 2015, s. 42). Тож, на перший план виходить і форма експозицій і спосіб їх побудови. Адже в сучасному суспільстві і діяльності музеїв, в тому числі українських, важлива ефективність роботи, яка в тому числі вимірюється кількістю відвідувачів (аудиторією), а значить суспільним інтересом, що викликається музеєм і як наслідок - популярністю і популярністю інституції. Однак, тут може виникнути питання - якщо проблема лише в тому, щоб показувати своїм відвідувачам якомога більше предметів колекцій, чи не варто повернутися до старої доброї схеми експонування - розміщення робіт на стінах в кілька рядів, доповнюючи це все вітринами? З величезною долею ймовірності, можна констатувати - подібний підхід не буде діяти сьогодні, особливо якщо мова йде не про класичні художні музеї. Спробуємо розібратися в причинах, а також простежити зв'язок між змінами в суспільстві з музейними експозиціями.

Зміна парадигми музею обумовлена не в останню чергу тим, що електронна революція, що відбулася абсолютно природньо і практично без опору в усьому світі, надала широкому колу людей та інституцій, інструменти для практично необмеженого збору даних: зображень, документів, записів програм, фільмів і т. д. Збір, зберігання, каталогізація, що були раніше специфічною функцією музеїв, бібліотек та архівів, і в той же час головною метою їх існування, після цифрової революції, стали доступні мільйонам (а то й мільярдам) користувачів. Як стверджує польська дослідниця Дорога Фольга Янушевська, сьогодні потенційно будь-яка велика електронна база даних може розглядатися як віртуальний музей або архів в будь-якій області. Таким чином, функція «винятковості збирання колекцій» музеїв змушує переглянути розуміння їх функцій. Більш того, універсальність і простота передачі зображень, звуків, фільмів, їх цифрове зберігання, спільне використання, додавання нової інформації і результатів досліджень створює необмежений потенціал для віртуалізації колекцій (Folga-Januszewska, 2008, s.200). У той же час саме можливість використання, зберігання і, що найголовніше - візуалізації і презентації інформації та експонатів, за допомогою нових цифрових інструментів, дозволяє говорити про зміну підходів до побудови експозиційного простору. Цифрові інструменти руйнують концепцію «музею-храму», роблять відкритими, доступними для кожного не тільки експозиції, а й святая святих музеїв - фонди.

Анна Жембінська-Вітек стверджує, що ситуація в музеях відображає більш широкий конфлікт між двома моделями демократії, які нехай і нерівномірно, але співіснують сьогодні: педагогічної і перформативної. Перша, що сформувалася в XIX столітті, передбачає, що людина, для того щоб бути громадянином, повинна бути підготовленою через освіту, брати участь у високій культурі. Це завдання в рамках педагогічної моделі виконують такі установи, як університети, музеї та бібліотеки. Педагогічна модель демократії, все ще присутня в сучасній культурі, але з 1960-х років, на Заході вона конкурує з перформативною моделлю. На появу останньої вплинула поява культури масового споживання, поява і розвиток засобів масової інформації, а пізніше і так званих нью-медіа в Інтернет. Згідно цій парадигмі, кожна

людина є споживачем / клієнтом, що свідомо має право приймати або відкидати той чи інший продукт.

Ця модель має на увазі, що для того, щоб стати громадянином, не потрібно освіта, досить просто бути людиною - політичною істотою. Перформативна демократія формує культурний релятивізм, прагнення до пошуку власної ідентичності, постколоніальну критику, мультикультуралізм тощо. Вона заснована на чуттєвих знаннях, а не на раціональності.

У педагогічній моделі тільки аналітичне мислення давало доступ до «істин», таких як закони, що керують суспільством, до загальних економічних, історичних або біологічних основ. У перформативній моделі ключовим фактором стає чуттєвість. Музеї в цій системі - це установи, відкриті для всіх, і не потрібно володіти особами компетенціями, щоб користуватися ними. Саме тому вони більше, ніж інші установи (наприклад, університети), знаходяться під тиском масової культури та більш відкриті для чуттєвого досвіду (Ziębińska-Witek, 2014, s.293-308).

Природно, про подібну модель співіснування двох систем з 60-х років треба говорити, відносячи її до Західних країн. Навряд чи можна говорити про те, що на території СРСР або більшості його країн сателітів існувало суспільство споживання або вільні ЗМІ в тому значенні, в якому ми вживаємо ці поняття говорячи про західний світ. Однак з іншого боку - тим цікавіша ситуація, що склалася в кінці XX століття на пострадянському просторі в цілому і в Україні зокрема. Накладаючи цю теорію на вітчизняні реалії, отримуємо досить ясну відповідь на проблему кризи ідентичності, яку, відчула більшість українських музеїв у 90-х, та відчують досі, коли намагаються за допомогою застарілих і таких що складно застосувати в сучасних умовах, інструментів, комунікувати з публікою, особливо молоддю (в даному випадку мова йде про комунікації за допомогою експозицій). При цьому заздрісно озираються на сучасні західні музеї, намагаючись копіювати форми роботи, імплементуючи їх в традиційний простір класичного модерністичного музею (Ziębińska-Witek, 2011, s.32).

Західні ж музеологи ще з початку 2000-х років, а фактично ще раніше: після відкриття першого в світі наративного музею - Музею Голокосту у Вашингтоні в 1993-му році, - почали говорити про «музеї як про медіум», відзначаючи, що за зміною форми спілкування з відвідувачем / клієнтом, відбувається зміна змісту. Він, у сучасних умовах, повинен якомога делікатніше усунути кордон між високою і низькою культурою, робити культуру доступною і зрозумілою всім відвідувачам. Цей тип підходу, який музеологи зараз називають «творенням культури», все частіше включається в визначення музею. Іншими словами, завдання сучасного музею пов'язані не тільки з науковою, але і з творчою діяльністю - створенням експозицій - культури, реальності (Folga-Januszewska, 2008, s.201).

Природно, подібні зміни в першу чергу позначилися і відображаються на формі музейних експозицій, які є головним майданчиком комунікації з відвідувачем в сучасному музеї, принципах їх побудови, а також використанні експонатів у їх просторах. Особливо це стосується сучасних наративних експозицій.

Окремо варто зупинитися на питаннях відмінностей у формуванні колекції і, відповідно, експонування, між класичним, так званим модерністичним, і сучасним постмодерністичним музеєм, однією з форм якого є музеї наративні, які останніми роками стають дедалі популярнішими.

Завданням наративного музею є не тільки і не стільки збір, збереження і зберігання артефактів, але представлення і розповсюдження інформації про колекції, теми, об'єкти дослідження. Творці подібних музеїв, за допомогою своєї експозиції, прагнуть розповісти окрему історію - розповідь. Головною метою тут є не тільки сама оповідь, а й запрошення обговорити подію або явище, якому присвячена експозиція. Говорячи про обговорення автор тут має на увазі не тільки особисту рефлексію або обговорення в колі сім'ї і знайомих, які

відвідали музей, а й активну участь у публічній програмі, яку, як правило, пропонують наративні музеї для того, щоб розширити свої освітні пропозиції. Природно, в таких умовах діапазон способів відображення об'єктів розширюється з використанням як традиційних (наприклад, сценографія), так і сучасних методів представлення, включаючи віртуалізацію розповіді і супутні освітні заходи. Творці наративної експозиції також звертаються до пізнання через почуття (зір, дотик, звук, нюх), і надають великого значення ролі емоцій в сприйнятті. Що, як ми пам'ятаємо, важливо в рамках перформативної моделі. Концентрація цих цілей, методів і стимулів, а також наміри творців створити багатопланову оповідь і дозволяють говорити про наративність музею (Folga-Januszewska&Pawel Kowal, 2019,s.54).

Обумовлені подібні форми не тільки зміною суспільних моделей, а й глибокими змінами в сприйнятті явищ і об'єктів, що відбуваються. Вони впливають на тип чутливості і тип потреб людей, що беруть участь в процесі творення і «споживання» мистецтва, культури і науки. Процес заміни фізичної реальності реальністю репродукції, який триває десятиліттями, значно прискорився, а цифрова цивілізація (комп'ютерні ігри, анімація, мультимедійні інтерактивні освітні програми) увійшла також і в сучасні музеї. Музеї, що використовують метод віртуалізації історії замість «культу оригіналу» («Музей Варшавського повстання», Музей історії польських євреїв «ПОЛІН», «Музей Другої світової війни» в Гданську і ін.), Збільшують відвідуваність і досягають психологічного успіху (Folga-Januszewska, 2008, s. 201).

Нові форми експозицій неоднозначні і більш відкриті, вони здебільшого ставлять відвідувачеві питання, намагаються зацікавити, бути першою ланкою в ланцюжку пізнання, на протигагу класичним модерністичним, які сповідують підхід диктатури знань. Форма, яка використовується наративними музеями, втім, не означає, що вони не створюють певного впорядкованого оповідання, що вимагає концентрації, пізнання і споглядання. Йдеться про те, що традиційний науковий дискурс тут втрачає монополію, що відкриває нові можливості для різних підходів до предмету.

Так, наприклад, творці Музею історії польських євреїв «ПОЛІН», на початку роботи взагалі прийняли рішення відмовитися від прив'язки до реальних артефактів і експонатів. З самого початку експозиція музею була задумана як мультимедійна і наративна, що відштовхується від оповідання а не від колекції. Не дивлячись на те, що артефакти представлені в експозиції грають у ній важливу роль, за задумом її творців, вона не повинна була обмежуватися тільки темами, які можна було б показати виключно за їх допомогою. Відповідно до визначення наративного музею, експозиція «Полін» повинна була бути історичною виставою/видовищем, яке б зробило можливим відвідування світу польських євреїв (Kirshenblatt-Gimblett, 2014, s.30).

Артефакти і документи в наративних музеях і в їх оповідях розміщені таким чином, щоб збільшити кількість зв'язків між експонованими об'єктами, збільшити кількість потенційних оповідань/історій - візуальної історіографії. Остання допомагає вивченню експозиції і оповідання, представленого на ній, так само як історіографія у звичайному для нас сенсі цього слова, дає нам можливість зрозуміти історію в процесі її вивчення. Саме історії, архітектура, сценографія, маршрут відвідування, музика, звуки, документи, інтерв'ю є найважливішою частиною розповіді – інструментами, що оживляють історію. Таким чином, музеї зацікавлюють відвідувача до самостійного пізнання теми, концентруючись не на відповіді на питання «навіщо», а скоріше на питанні «як», даючи відвідувачеві можливість не тільки самостійно пізнавати історію, а й самостійно рефлексувати над нею і самостійно ж робити висновки.

Експонати в такій системі не є прикрасою експозиції, але використовуються як спосіб комунікації, що дозволяє відкрити нові, несподівані способи побачити або уявити предмет

експозиції. В сучасних наративних експозиціях, відбуваються зміни і у виборі тем - поступово вони відходять від розгляду глобальних тем, натомість з'являються історії з повсякденного життя, досвід раніше ігнорованих груп, спогади свідків. Історія розповідається від імені тих, чия розповідь презентується - в теперішньому часі. Відвідувач музейної експозиції сприймає інформацію образно - через призму особистого досвіду: читаючи про 16-річного підлітка, який пішов і воював у підпіллі або загинув на фронті, відвідувач підсвідомо задає собі питання, що робив він у 16 років, включаючи таким чином образне мислення і мнемонічну схему запам'ятовування.

Яскравим прикладом сучасного підходу до формування наративної осі постійної експозиції, є експозиція Музею Другої світової війни в Гданську (Польща). Всупереч очікуванням, що виникають у потенційних відвідувачів музею, головною ідеєю, що заклали автори в експозицію, є не війна або героїзм, а доля цивільного населення, солдатів і військовополонених. Показання війни очима цих груп, так само як і мігрантів, примусових працівників і т.д., створює найбільш універсальну і зрозумілу для всіх відвідувачів оповідь, а крім того, згідно з першою концепцією музею, несе в собі глибоко пацифістичний меседж (Machsewicz&Majewski, 2008, s. 46-51). Адже війна з точки зору цих людей виглядає не настільки героїчно і привабливо як її представляють в офіційних історичних наративах. У просторі експозиції її творці надали слово свідкам історії, навмисно відмовившись від коментарів, оцінок, намагаючись таким чином достукатися до кожного відвідувача через думку такої ж простої людини. Коли свідок історії розповідає свої переживання, за допомогою своєї історії він стає ближчим відвідувачу, який вже по-іншому переживає історичні події. Звичайно тут може виникнути питання про об'єктивність. У разі якщо розповіді оповідачів кардинально відрізняються один від одного або ж є контрверсійними, автори експозиції дають можливість висловитися двом або більше свідкам, які показують абсолютно різні часто діаметрально протилежні бачення історії. Відвідувач сам вирішує (або не вирішує), хто з них говорить правду. Прикладом таких різних свідчень можуть слугувати спогади з концентраційних таборів, в яких в'язні не єврейської національності представляють зовсім інші спогади про час проведений у концтаборі, ніж спогади євреїв з тих самих таборів (Панто, 2019,с. 40-44).

Таким чином, поєднавши таку форму подачі інформації з методикою віртуалізації історії і методом історичної реконструкції, які дають можливість помістити відвідувача в тематичний або часовий простір, приходимо до того, що сучасний наративний музей створює феномен театральності і перформативності.

Тож маємо справу з перформативною моделлю, яка привносить зовсім нові відносини в музейний дискурс. Йдеться про перехід від пізнання через інформацію до пізнання через персональний досвід, від класичної експозиції до інсценізації, від мислення до емоцій, від речей до історії, від ідентичності до ідентифікації, від відвідувача до клієнта. Ця модель віддає пріоритет драмі (наратив/розповідь і емоційна участь) та інсталяціям. Об'єкти для подання в експозиції вибираються так, щоб вони стали опорами, що підтримують історію, а не першорядними експонатами. Мова в даному випадку йде про повсюдне застосування так званого ілюстративного, ілюстративно-тематичного або тематичного методу, що дозволяє за допомогою експозиційних матеріалів розкрити певну тему, сюжет. Артефакти, представлені в експозиції, об'єднують не типологічні ознаки і не реальні або типові зв'язки в середовищі побутування, а виключно змістовну сторону, здатність виступати в якості наочного підтвердження певного концептуального положення(Галкина,2004, с.10). Артефакти тут розташовуються способом найбільш зручним для зчитування глядачем, таким чином куратори створюють відповідну сценографію (Ziębińska-Witek, 2013, s.85). В рамках цієї схеми музеї фактично створюють експозиційні ряди «що говорять», які повинні нести не тільки

естетичне навантаження, але, головним чином, навантаження інформаційне. Кожен експонат містить в собі певну систему кодування, набір знакових складових, які стають значущими не тільки для розуміння і інтерпретації цього музейного предмета, а й для всієї сукупності предметів, для трактування загальної значущості всієї експозиції. Виставкова річ стає уривком тексту, синтагмой, що має своє значення при прочитанні всієї розповіді. Наочно ілюструючи описані в книгах і документах події, він робить процес пізнання наочним, емпіричним (Ковешникова 2010, с.116-117).

Втім, значна частина навіть сучасних експозицій як і раніше залишається колекцією «документів» (реальних, мультимедійних), які без належного інтерпретатора або інтерпретації залишаються сухим звітом. В наших умовах часто з тотальною домінантою знань в рамках педагогічної моделі. Природно, це відлякує від музеїв молодь, що виросла за часів тотальної «позамузейної» домінанти моделі перформативної. Більш того, небажання молоді ходити в музеї стає зрозумілим, якщо врахувати, що в віці від 14 до 21 року пам'ять формується в основному через контекстну і «мобільну» взаємодію зображень і інформації (Folga-Januszewska, 2014, s.78).

Природно процес зміни моделі в якій функціонують музеї не може бути швидким. Перехід музеїв від інформативної до перформативної моделі є фундаментальною зміною, що, крім іншого, істотно впливає на роль і функції музею в сучасному суспільстві. В рамках першої моделі він мав служити нейтральним інструментом для передачі даних. Функціонуючи ж в рамках другої, музей стає інструментом передачі знань, нейтральною, діючою на своїх власних відкрито декларованих принципах, установою (Ziębińska-Witek, 2013, s.87). Тому, сьогодні, мабуть, одним із головних завдань музеїв і виставкових просторів, які бажають бути актуальними і сучасними, залучати молодь, розширювати аудиторію, є створення сучасної моделі взаємодії, спілкування з відвідувачем в просторі експозиції шляхом створення нових кодів культурної комунікації і нових актуальних і зрозумілих для сучасної людини образів.

Список джерел та літератури

- ГАЛКИНА, Т.В., 2004, *Музееведение: основы создания экспозиции*. Томск: Изд-во Томского государственного педагогического университета.
- КОВЕШНИКОВА, Е. А., 2010, Музейный экспонат как информационный текст межкультурной коммуникации, *Вестник Кемеровского государственного университета культуры и искусств*, 13, 115-125.
- ПАНТО, Д., 2019, Музей Второй мировой войны в Гданьске: Новые горизонты памяти, *Беларусь і Германія. Матэрыялы Міжнароднай навукавай канферэнцыі*. Мінск, 40-44.
- FOLGA-JANUSZEWSKA, D. 2008. Muzeum: definicja i pojecie. Czym jest museum dzisiaj, *Muzealnictwo*, Tom 2008, Nr 49, 200-203.
- FOLGA-JANUSZEWSKA, D., 2014, Obraz, narracja, pamięć. Czy możliwe jest wyobrażenie przeszłości w muzeum?. W: *Historia polski od-nowa Nowe narracje historii i muzealne reprezentacje przeszłości*. Warszawa, 71-87.
- FOLGA-JANUSZEWSKA, D., KOWAL, P., 2019, Definicja muzeum narracyjnego. W: *Muzeum i zmiana. Losy muzeów narracyjnych*. Warszawa, Krakow, 54-55.
- KIRSHENBLATT-GIMBLETT, B., 2014, Jak powstawała wystawa. W: *Polin 1000 lat historii Żydów polskich*. Warszawa, 19-37.
- MACHCEWICZ, P., MAJEWSKI P.M., 2008, Muzeum II wojny światowej w Gdańsku. Zarys koncepcji programowej. W: *Przegląd polityczny*, 91\92, 46-51

- NIEZABYTOWSKI, M., 2015, Czy muzeum potrzebuje nowej definicji. W: *I Kongres muzealników Polskich*. W: NCK, 35-56.
- ZIĘBIŃSKA-WITEK, A., 2013, Wystawianie przeszłości, czyli historia w nowych muzeach. W: *Pamięć i Sprawiedliwość*, 12/2 (22), 77-92.
- ZIĘBIŃSKA-WITEK, A., 2014, Zwrot performatywny w muzeach – między teorią a praktyką. W: *Teksty Drugie*, 1, 293-308
- ZIĘBIŃSKA-WITEK, A., 2011, *Historia w muzeach: studium ekspozycji Holokaustu*. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

References

- HALKYNA, T.V., 2004, *Muzeevedenye: osnovy sozdaniya ekspozitsiy* [Museology: the basics of creating an exposition]. Tomsk: Yzdatelstvo Tomskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universyteta.
- KOVESHNIKOVA, E. A., 2010, Muzeyny eksponat kak informatsionnyy tekst mezhkulturnoy kommunikatsii [Museum exhibit as an informational text of intercultural communication.]: *Vestnik Kemerovskogo gosudarstvennogo universiteta kultury i iskusstv*, 13, 115-125.
- PANTO, D., 2019, Muzei Vtoroy mirovoy voyny v Gdanske: Novyye gorizonty pamyati [World War II Museum in Gdansk: New Horizons of Memory]. In: *Belarus i Germaniya. Materialy Mizhnarodnay naukoy kanferentsyi*. Minsk, 40-44.
- FOLGA-JANUSZEWSKA, D. 2008. Muzeum: definicja I pojecie. Czym jest muzeum dzisiaj, *Muzealnictwo*, Tom 2008, Nr 49, 200-203.
- FOLGA-JANUSZEWSKA, D., 2014, Obraz, narracja, pamięć. Czy możliwe jest wyobrażenie przeszłości w muzeum?. W: *Historia polski od-nowa Nowe narracje historii i muzealne reprezentacje przeszłości*. Warszawa, 71-87.
- FOLGA-JANUSZEWSKA, D., KOWAL, P., 2019, Definicja muzeum narracyjnego. W: *Muzeum i zmiana. Losy muzeów narracyjnych*. Warszawa, Krakow, 54-55.
- KIRSHENBLATT-GIMBLETT, B., 2014, Jak powstawała wystawa. W: *Polin 1000 lat historii Żydów polskich*. Warszawa, 19-37.
- MACHCEWICZ, P., MAJEWSKI P.M., 2008, Muzeum II wojny światowej w Gdańsku. Zarys koncepcji programowej. W: *Przegląd polityczny*, 91\92, 46-51
- NIEZABYTOWSKI, M., 2015, Czy muzeum potrzebuje nowej definicji. W: *I Kongres muzealników Polskich*. W: NCK, 35-56.
- ZIĘBIŃSKA-WITEK, A., 2013, Wystawianie przeszłości, czyli historia w nowych muzeach. W: *Pamięć i Sprawiedliwość*, 12/2 (22), 77-92.
- ZIĘBIŃSKA-WITEK, A., 2014, Zwrot performatywny w muzeach – między teorią a praktyką. W: *Teksty Drugie*, 1, 293-308
- ZIĘBIŃSKA-WITEK, A., 2011, *Historia w muzeach: studium ekspozycji Holokaustu*. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

Трансформація функцій музею і виникнення наративних експозицій у сучасних умовах

У статті розглядається роль, функція і місце музеїв у сучасному світі в умовах електронної революції, зміни поколінь, початку ери постмодернізму. Відповідно до цього піднімається питання про перегляд системи музейної комунікації відповідно до сучасних, зрозумілих представникам нового покоління форм. Говорячи про музейну комунікацію, перш за все, мається на увазі зміна підходів до формування та створення музейної

експозиції, яка є головним майданчиком взаємодії з публікою, а відповідно і комунікації з відвідувачем. Автор приділяє увагу питанню виокремленню другої головної функції музею, наряду із зберіганням. У сучасному цифровому і постіндустріальному суспільстві, на перший план в музеях виходить доступність колекцій для відвідувачів, а відповідно – форма експозицій і спосіб їх побудови. В статті аналізуються причини зміни форм музеїв та їхньої діяльності, у відповідності до функціонування у суспільстві різних моделей і їх конфлікту. Стверджується, що ситуація в музеях відображає більш широкий конфлікт між двома моделями демократії, які нехай і нерівномірно, але співіснують сьогодні: педагогічної і перформативної. Перша, серед іншого передбачає, що людина, для того щоб бути громадянином, повинна бути підготовленою через освіту, брати участь у високій культурі. Друга вважає кожну людину споживачем / клієнтом, що свідомо має право приймати або відкидати той чи інший продукт. Тому особливу увагу автор приділив нараційному музею, як одній з форм постмодерністичного музею, що функціонує в рамках перформативної моделі, побудові його експозиції та сприйняттю її відвідувачами. Аналізується діапазон способів відображення об'єктів а також його розширення у порівнянні з класичним модерністичним музеєм. Наводяться додаткові сучасні методи представлення, включаючи віртуалізацію розповіді і супутні освітні заходи, що додаються до класичного арсеналу експонування. Подаються ознаки за якими характеризується наративність музею.

Ключові слова: музей, наративний музей, постмодерністичний музей, експозиція, нарація, експонат, перформативність, колекціонування.

Mykhailo Zubar, head of department, National Taras Shevchenko museum (Ukraine). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7027-8698>

Михайло Зубар, завідувач відділу, Національний музей Тараса Шевченка (Україна)

Received: 07-05-2020

Advance Access Published: June, 2020.